

Наступний спосіб існування є характерним для світу ссавців. Характерним для нього є боротьба за лідерство, територію і статевого партнера. Цей спосіб існування умовно називається тваринним. Такий спосіб існування широко розповсюджений серед людей, тільки боротьба за лідерство набула нових форм (престиж, авторитет, слава, влада, панування тощо).

Окрім просторових територій у цих людей з'явилися різні психологічні, ідеологічні, концептуальні території. Для людей, у яких тваринний тип існування є домінуючим, головне щастя в житті – досягнення успіху в боротьбі за перераховані тваринні цінності. Звідси й відповідні емоційні реакції і психологічні стани.

В біологічному світі зустрічається такий спосіб існування як паразитний – підтримування свого існування за чужий рахунок.

Всі перераховані способи існування слугують справі підтримання і збереження життя і тому в долях людей та деяких життєвих ситуаціях без них обійтися неможливо. Але всі ці способи існування мають один загальний недолік – вони не орієнтовані на еволюцію і тому в живій природі еволюція біологічних організмів можлива лише під впливом зовнішнього середовища. На відміну від іншого біологічного світу, людині надається можливість еволюції за власним бажанням. Людині недостатньо простого виховання. У неї є всі можливості творчо змінити себе і оточуючий світ. Для здійснення цієї мети природа пода-

рувала їй, в порівнянні з тваринами, значно більший об'єм оперативної пам'яті, уваги, об'ємне мислення, здатність до програмування. Влада інстинкту при цьому значно послаблена. Людина може вибрати будь-який з відомих способів існування, включаючи й те, що не зустрічається в природі – здатність до творчості або руйнування. Дещо людина навчилася будувати у зовнішньому світі, але є ще безпорадною відносно свого психологічного світу. Поки-що людина не володар (за рідким виключенням) своєї думки, емоцій та психологічних станів. Якщо б людині вдалося в цьому сенсі стати творчою сутністю, то її можна було б назвати Боголюдиною, а новий спосіб її існування – творчим. Але поки-що людина може вчитися творчому відношенню до життя в собі та по собі. Природою їй назначено бути учнем у часі, що зашифровано у слові чоло (учень – вік (час)). Її керівний спосіб існування – чоловічий.

Це є головна стратегічна цінність, заради якої варто жити. Всі інші цінності в кращому випадку можуть мати підпорядкований характер. Якщо з певних причин людина відмовляється жити у відповідності до своєї чоловічої природи, то психологічних (а разом з тим і фізичних) страждань їй не уникнути. Яковлев у своїх працях видатний соціолог і психоаналітик Е.Фромм, людина, яка не бажає жити за своєю чоловічою природою, обов'язково стає нездоровою, деструктивною сутністю.

Н.І.Новикова

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри природничо-математичної освіти Львівський інститут післядипломної педагогічної освіти

ВАЛЕОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА

Основою для формування змісту валеологічної освіти педагогів є валеологія – інтегративна наука про фундаментальні закони формування, збереження та зміцнення індивідуального здоров'я людини, про теорію та практику управління здоров'ям у всіх його аспектах (фізичному, психічному, соціальному, інтелектуальному, емоційному, духовному). Валеологія виникла на фундаменті класичних (біології, психології, соціології, медицини, санології тощо) і нових інтегративних наук (безпека життєдіяльності людини) і проходить складний процес становлення як само-

стійна галузь, для розвитку якої необхідна система підготовки кадрів.

Зміст валеологічної освіти реалізується двома шляхами:

1) через мультидисциплінарний підхід, який передбачає валеологізацію існуючих навчальних дисциплін (основ медичних знань, шкільної гігієни, педагогіки, методик викладання шкільних предметів тощо);

2) внутрішньо-дисциплінарний підхід – введення в навчальні плани підготовки та перепідготовки вчителів нових загальноосвітніх валеологічних курсів ("Основи валеології").

“Основи педагогічної валеології”) та спеціальних валеологічних дисциплін (“Теорія і методика викладання валеології”); спецкурсів, практикумів для вчителів валеології (“Вікова валеологія”, “Етновалеологія”, “Методика валеологічного моніторингу”, “Статеве виховання”, “Психолого-педагогічні основи профілактики uzалежнень”, “Основи раціонального харчування”, “Гендерний контекст валеологічного виховання” тощо).

Зміст як основний компонент освіти забезпечує досягнення мети, якою у валеологічній освіті педагогічних працівників є формування валеологічної культури вчителя – умови його адаптації до нової педагогічної парадигми – гуманістичної спрямованого навчального процесу. Ця мета реалізується через такі основні завдання:

- розвиток особистої відповідальності вчителя і керівних кадрів освіти за стан здоров'я учнів;
- розвиток готовності вчителя формувати, зберігати і поліпшувати як здоров'я дитини, так і власне здоров'я;
- формування глибоких теоретичних знань з валеологією та оволодіння валеологічними технологіями навчання;
- розвиток умінь приймати відповідальні рішення щодо проблем збереження здоров'я учнів і особистого здоров'я;
- формування знань і умінь, необхідних для створення валеологічних умов навчання та виховання в закладах освіти;
- відродження традицій української педагогіки (родинної), спрямованих на збереження і зміцнення здоров'я дитини та генофонду нації;
- формування у вчителя системно-цілісних уявлень про здоров'я як ціннісну категорію.

Досвід упровадження валеології у школах Львівщини засвідчив необхідність коригування її змісту, розкриття взаємозв'язків курсу з іншими навчальними дисциплінами, ширшого ознайомлення педагогів з досвідом інтегративного навчання, накопиченим за кор-

доном (“Людина і довкілля. Захист тварин” – Англія, “Молодь на роздоріжжі” – США). Як відомо, одним з розділів програми з основ валеології є “Природні умови здоров'я”, в якому передбачено вивчення широкого кола питань: природне середовище життєдіяльності та вплив різноманітних зовнішніх чинників на здоров'я, природні заповідні куточки України та їхнє значення для здоров'я людини, природоохоронна робота як засіб формування і зміцнення здоров'я. Саме екологічний аспект валеології є основним у програмі “Людина і здоров'я. Захист тварин” (RSPCA – Англійське товариство по попередженню жорстокого поводження з тваринами).

Ознайомлення педагогів з активними методами навчання в процесі вивчення курсу добробуту тварин дає можливість передати інформацію учням на уроках валеології, яка формує: повагу до всіх живих організмів і життя в цілому, відповідальність відносно тварин і почуття обов'язку, турботи; соціальні цінності (соціальну етику, громадянство, законодавство, колективну відповідальність). Програма спецкурсу сприяє виробленню навиків: соціальних – спілкування, сприйняття і толерантне відношення до оточення, співчуття, пізнання; специфічних – догляд за тваринами, довкіллям.

Дворічне впровадження в практику роботи шкіл Львівщини даного спецкурсу довело дієвість програми, яка за даними анкетування учнів дає уяву про різноманітність і цінність життя (15% респондентів), допомагає розвитку відповідальності (31%), легка, цікава і доступна у сприйнятті (20%), розвиває уяву про такі поняття, як екосистема, життєвий цикл, ланцюг живлення (18%); формує необхідні навички – турботу, спілкування, догляд за ближніми (53%).

Пошук ефективних способів підготовки педагогів до валеологізації навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах дозволить якнайповніше забезпечити реалізацію концепції неперервної валеологічної освіти.